

SOMUNCU BABA
Tarih ve Kültür Araştırmaları Merkezi

Kültür · Tarih · Din · Medeniyet

I. ULUSLARARASI
AKSARAY
SEMPOZYUMU

27·29
Ekim 2016

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOMUNCU BABA TARİH VE KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINI

I. Uluslararası Aksaray Sempozyumu (Tarih, Kültür, Din, Medeniyet)
Tam Metin Kitabı

Editörler

Mehmet Sami YILDIZ
Aksaray Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi

Ayşegül CAN
Aksaray Üniversitesi,
Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Mehmet ÖZKAYA
Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Vildan ARMAĞAN
Aksaray Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ISBN 978-605-88368-2-2

Baskı: Dizgi Ofset Matbaacılar Sit. 10451. Sk. No:4 Karatay/KONYA

Şubat 2017

"I. Uluslararası Aksaray Sempozyumu (Tarih, Kültür, Din, Medeniyet) isimli kitabın tüm yayın hakları Aksaray Üniversitesi Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'ne ait olup her hakkı saklıdır. Bu yayının hiçbir kısmı, editörlerin önceden yazılı izni olmaksızın çoğaltılamaz, bir geri çağrı sisteminde saklanamaz veya herhangi bir biçimde elektronik veya mekanik, kopyalama, kayıt veya başka yollarla iletilemez.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electronical, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of editors.

"I. Uluslararası Aksaray Sempozyumu (Tarih, Kültür, Din, Medeniyet)'na ait bu bildiriler kitabı 667 sayılı KHK ve bu KHK kapsamında FETÖ/PDY ve diğer milli birliğe düşman terör örgütlerine yönelik alınan önlemler kapsamında çıkarılan 672, 675 ve 677 sayılı KHK'lar dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Sami YILDIZ
Sempozyum Başkanı

İletişim

aksaraysempozyumu@gmail.com

Sekreter

Okutman Ayşegül CAN (Aksaray Üniversitesi)

SOMUNCU BABA'YI ANLATAN ROMANLARDA KULLANILAN AYET VE HADİSLER

Hacı Veli BİŞKİN¹ – Mustafa ÇALIŞKAN²

Tasavvuf, nefsi kötü huylardan arındırmayı; kimseyi incitmemeyi ve kimseden incinmemeyi temel amaç olarak almış olup bunları gerçekleştirmek için de seyr u sülûk dedikleri yolculukla kendini İlahî iradeye teslim etmeyi temel esas olarak görür.

Bu çalışmada, yaşadığı bölgede ve Türkiye’de ‘**Somuncu Baba**’ adıyla bilinen Şeyh Hâmid-i Veli’yi kurmaca bir kişi olarak işleyen iki romanda geçen ayet ve hadisler ele alınmıştır.

Sırr-ı Esrar Somuncu Baba ve **Aşkın Sırrı Somuncu Baba** romanlarında Somuncu Baba’nın tasavvufi kişiliği ve önemi anlatılırken ayet ve hadislerden ne şekilde yararlandığı; ayet ve hadislerin bu romanlarda nasıl bir işleve sahip olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Çalışmanın amacı Somuncu Baba’nın tasavvufi kişiliğinin ayet ve hadisler bağlamında kurmaca eserlere nasıl yansıdığını belirlemektir.

Adı geçen romanların daha önce hiçbir araştırmacı tarafından incelenmemiş olması ve Somuncu Baba’nın bir kurmaca figür olarak herhangi bir araştırmada ele alınmamış olması bu çalışmanın önemini artırmaktadır.

Çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Tasavvuf, Somuncu Baba, ayet, hadis, hakikat.

¹Türk Dili ve Ed. Öğrt., Aksaray Merkez Kız Anadolu İmama Hatip Lisesi, e-mail: biskin1@hotmail.com

²Arapça Öğretmeni, Çalışkanlar Sigorta, e-mail: servetsigorta68@hotmail.com

VERSES AND HADITHS USED IN NOVELS DESCRIBING SOMUNCU BABA**Hacı Veli BİŞKİN³**

-

Mustafa ÇALIŞKAN⁴

Turkish Language and Literature Teacher - Arabic Language and Literature Teacher

Abstract

Sufism, aiming self-purification from bad habits, not to hurt anyone's feeling and not to get hurt by anyone, accept submitting himself for herself to the Divine Will with a journey called moral and spiritual journey (seyr u süluk) as a fundamental principle in order to realize these.

In this study, verses and hadiths, used in two novels describing Şeyh Hamidi Veli as a fictional person, known as "Somuncu Baba" in Turkey and in the region where he lived, are discussed.

While it was being described Somuncu Baba's Sufi personalities and importance in the novels named "Secret of mystery Somuncu Baba" and "Secret of Love Somuncu Baba", it was found out how he utilized the verses and hadiths and what the function of these verses and hadiths in these novels.

The aim of this study is to point out how mystical personality of Somuncu Baba reflects to the fictional works in context of verses and hadiths.

As mentioned novels have not been studied by any researcher before and Somuncu Baba has not been under debate in any study as a fictional figure before, This study is gaining more and more importance.

Content analysis method was used in this study.

Keywords: Sufism, Somuncu Baba, moral and spiritual journey, verses, hadith, truth.

³ Türk Dili ve Ed. Öğrt., Aksaray Merkez Kız Anadolu İmama Hatip Lisesi, e-mail: biskin1@hotmail.com

⁴ Arapça Öğretmeni, Çalışkanlar Sigorta, e-mail: servetsigorta68@hotmail.com

İslam kültürü içerisinde ortaya çıkmış olan “tasavvuf” geçmişten günümüze hep konuşula gelmiş bir mesele olmuştur ki nitekim bugün de zaman zaman çeşitli maksatlarla gündeme gelmektedir. Kelimenin tarihî süreci bildirinin çok fazla doğrudan konusu değildir. Ancak yine de kavrama “kelime anlamı, kişilerin yüklediği anlamlar ve şiirlerde kavrama verilen karşılıklar” olarak genel hatlarıyla bir göz atılabilir.

Kelime anlamı itibariyle Prof. Dr. Süleyman Uludağ, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü adlı eserinde ‘ I. Sof giymek, saf olmak; ilk safta bulunmak; suffa ashabı gibi yaşamak. II. tas. a. Tasavvuf baştan başa edeptir. b. kötü huyları terk edip güzel huylar edinmek c. kimseden incinmemek, küsmeyi incitmemek. ... gibi karşılıklar vermektedir.

Mutasavvuf lar da – Maruf Kerhi, Cüneyd Bağdadî, Nasrabazi, Hasan Kazzaz, Ruveyym b. Ahmed Bağdadî, Muhammed b. Ali Kassab, Ebubekir Şibli, Ebu Hüseyin Nuri, Cerirî, Mümşad Dineverî, Ebu Amr Dimeşki, Müzeyyin, İbn Ata, İbn Cella, Kuşeyrî, Cafer Huldi, Ebu Hüseyin Nuri vb. - kendilerine sorulan tasavvuf kavramına cevap olarak değişik karşılıklar vermişlerdir. Bu cevaplar da elbette o an ki hâlet-i ruhiyeye, sorunun sorulduğu ortama ya da cevaptaki amaca göre değişiklikler arz etmiştir:

Maruf Kerhi: Hakikatleri almak, halkın elinde bulunanlardan umudu kesmek.

Cüneyd Bağdadî: Sulhu olmayan savaş, dağınık olmayan zihinle Allah’ı zikretmek, sema ile vecde gelmek, maddi şeylerden ilgiyi keserek Allah ile beraber olmak

Hasan Kazzaz: Üç şey üzerinde kurulmuştur: zaruret olmadıkça yememek, uykuya mağlup olmadan uyumamak, mecburiyet olmadan konuşmamak.

Müzeyyin: Hakk’a boyun eğmektir.

Gazali: Kalbi Hakk’a bağlayıp masiva ile ilgiyi kesmektir.

Ebu Sait Miheni: Vasıtasız olarak kalbin Hakk ile kaim olmasıdır.

Fazlullah b. Ahmet: Ubudiyete nefsi terk etmek, rububiyetle kalbi bağlamak, bütünüyle Allah’a bakmaktır.⁵

⁵ Kara, Mustafa, *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, Dergah yay., İst., 2013, s.29-30

Tasavvuf kavramını şiir yoluyla bizlere izah etmiş dervişlere, mürşitlere de -İbrahim Efendi, Dede Ömer Rüşeni, Yahya Şirvâni vb.- rastlamaktayız. Bu noktada, karşımıza şiirleri Türkçe olmasından dolayı önem arz eden XVII. yüzyıl şairlerinden Olanlar şeyhi diye de bilinen Melâmi İbrahim Efendi'nin yirmi beş beyitlik şiirinden bir bölüm alarak tasavvuf kavramına bakabiliriz:

Bidayette tasavvuf sofi bî can olmağa derler
 Nihayette gönül tahtında sultan olmağa derler
 Tarikatde ibarettir tasavvuf mahv-ı sûretten
 Hakikatte sarây-ı sırda mihman olmağa derler
 Bu ab u kil libasından tasavvuf âri olmaktadır
 Tasavvuf cism-i safi nûr-i Yezdan olmağa derler
 Tasavvuf ârif olmaktadır hakim enâdetullaha
 Tasavvuf cümle ehl-i derde derman olmağa derler
 Tasavvuf sofi kâli hâle tebdil eylemektir bil
 Dahi her söz ki söyler âb-ı hayvan olmağa derler⁶

Çalışmanın konusunu oluşturan Şeyh Hâmid-i Veli (Somuncu Baba)' ye kurgusal olarak biyografik roman dediğimiz tarzda yazılmış romanlar üzerinden bakıldığında ise;

Somuncu Baba hazretleri, yazar Mahmut Ulu'nun Somuncu Baba Aşkın Sırrı adlı romanında 1349 senesinin karlı bir fecr vakti dünyaya gelirken yazar Ahmet Kuşsan'ın Sırr-ı Esrar Somuncu Baba adlı romanında ise hicretin 750. Senesinde dünyaya gelmiştir:

“Babam, 1349 senesinin karlı bir fecr vakti, tatlı uykusundan annemin sesiyle uyanır...

- Şemsettin! Şemsettin!
- Hayr ola Aden bir şey mi oldu?

Annemin acı dolu sesini duyan babamın, telaşla yerinden fırlayıp komşularının evine süzülmesi bir olur. Odadan beyaz zeminli avluya adım atarken başındaki telaşa rağmen annem üşümesin diye odanın kapısını da örtmeyi unutmaz. Dizlerini titreten

⁶ Kara, Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi, s.30

heyecan ve tedirginliğin yanında kalbini dolduran bir neşe ve keyif, karın soğuşunu tatlı bir ılıkliğa bırakır. Ve müjde, rüyalarında babama ulaştırılan adımla, sabahın ilk aydınlığı arzı uyandırırken ben doğarım...”⁷

“ Musa Efendi, yine bir gün, dervişleri ile birlikte dergahın inşaatında çalışırken Aden annemizin doğum sancısı başlamış ve haber Musa Efendi’ye yetiştirilmiş. O da heyecandan ne yapacağını şaşırılmış, eli ayağı karışmış, bir o tarafa bir bu tarafa koşuşturup durmuş. Şükür ki dervişlere ebe kadını çağırılmalarını söyleyebilmiş. ... onlar tarla tarafında beklerken birkaç dervişin hanımı da ebe kadına yardım etmiş ve beklene murad, beklenen evlad, hicretin 750. yılında dünyaya gelmiş.”⁸

Her iki roman da Somuncu Baba’nın Hakk yolda yaşadıkları, gezdikleri, buldukları ve bulamadıkları ekseninde kurgulanmıştır.

Kişisel arzu ve isteklerinden kurtulup kendisini yaratıcının ilahi iradesi altına sokmak amacıyla Horasandan başlayıp Kayseri – Aksaray – Kayseri – Şam- Erdebil – Kayseri – Bursa – Şam – Medine- Mekke – Darendе ve nihayet Aksaray’da sonlanan bir seyr u sülûk yolculuğu yapan Şeyh Hâmid-i Veli(Somuncu Baba). Aslında bunları yaparken temel amaç tasavvuf edebiyetle edeplenmek; kötü huylardan nefsi arındırmak ve kimsiyi incitmemek ve kimseden incinmemek arzusudur. Aslında buradaki temel düstur ilim öğrenmek ve ilim öğrenirken öğrenilen ilimle amel etmektir. Kısaca hakikati, “ **Hakikat aramakla bulunmaz ancak bulanlar hep arayanlardır.**” sözü kabilince bulma çabasıdır.

Somuncu Baba , 1349(?) yılında Kayseri’nin Akçakaya köyünde dünyaya gelmiş olup babası Şemsettin Musa annesi Aden Banu’dur. İlmî eğitimini önce babasından ve çevredeki alimlerden aldıktan sonra Aksaray’a gelerek Mahmut Mazdekani’den de eğitim almıştır. Aksaray yıllarında Necmiye hanımla bir evlilik de yapmıştır. İlim ve irfanını daha da artırmak amacıyla Şam, Erdebil, Medine, Mekke gibi İslam beldelerine gider ve oralarda ilmî eğitim alır. Başta Hacı Bayram Veli olmak üzere de birçok dervişi hakikat yolunda yetiştirerek bu topraklara adeta birer manevi tohum atar.

⁷ Ulu, Mahmut, *Aşkın Sırrı Somuncu Baba*, Karatay Yay., Konya, 2013,s.24

⁸ Kuşsan, Ahmet, *Sırr-ı Esrar Somuncu Baba*, Uğur yay., Konya, 2015, s.53

Bu çalışmaya konu olan bu iki romandaki ayet ve hadisler genel anlamda bakıldığında yazar Ahmet Kuşsan'ın 420 sayfalık romanında on sekiz ayet, kırk beş hadis; yazar Mahmut Ulu'nun ise 237 sayfalık romanında 7 ayet, 6 hadis kullandığı görülmektedir.

Her iki yazarın ortak kullandığı bir hadise rastlamazken ayet olarak ise sadece “**Kalpler ancak zikrullah ile mutmain olur. (Ra'd, 13/28)**” ayeti ile “**Allah, müminlerin canlarını ve mallarını cennet karşılığında satın almıştır. (Tevbe: 9/111)**” ayetinin ortak kullanıldığını müşahede edilmektedir.

“(İlgili ayet romanın ilgili yerinde Emir Sultan'la ilgili olay anlatılırken geçer.)Geceler boyu uykusuz kalıyor, daldığı hayallerden çıkamıyordu. Hele ki o gece, rahmani seda gecenin çıldırtan yalnızlığının önüne geçmese, feryat ve figanı, hazanı olacaktır. Ezan başlayınca mescide gider. Gece boyunca Allah'ı zikreden şadırvanı abdest alarak selamlar. İçindeki tüm debdebe ve gürültüye rağmen sessizce mescidin bir köşesine oturur. Gönül huzurunu ancak mescitlerde bulmaktadır. ‘ kalpler ancak Allah'ı anmakla mutmain olur.’ Ayeti bu gece yeniden yeniden iner gönül levh u mahfuzuna.”⁹

“(Serüvenin altıncı gününde örtülü Sultan Ümmü Sinan'a Şeyh Musa'nın oğlu Hâmid'le tasavvuf üzerine sohbet ederken ona zikir üzerine düşüncelerini aktarır) Zikrin faydaları pek çoktur. Ra'd suresinde buyuruluyor ki : ‘ Kalpler ancak zikrullah ile mutmain olur.’ Kalbini mutmain etmek isteyen kişi mutlaka zikrullahla sarılmalıdır. Ve dahi kalbin şifası, kalbin cilası zikirdir.”¹⁰

“Müminin nefsi yoktur. O cansızdır. Canı olmayanın mekânı olur mu? ‘**Allah, müminlerin canlarını ve mallarını cennet karşılığında satın almıştır. (Tevbe: 9/111)**’. Nefsini satan da nefis olur mu, malını satan da mekan olur mu?”¹¹

⁹ Ulu, *Aşkın Sırrı S. Baba*,s,115

¹⁰ Kuşsan, *Sırr-ı Esrar S. Baba*,s. 84

¹¹ Ulu, *Aşkın Sırrı S. Baba*, s.83

AYETLER (Ahmet Kuşsan'ın Sırr-ı Esrar Somuncu Baba):

Örtülü Sultan, Molla Sinan'a Hâmid'in Kayseri yıllarını anlatırken Kayseri'nin Talas ilçesinde eskiden Rumların yaşadığını ancak bunun sorun teşkil etmemesi gerektiği ve insanların dinine karşı hoş görümlü olunması gerektiği noktasında **“Senin dini sana, benim dinim bana. (Kâfûrun , 109/6)”** ayetini telkin eder.(s.51)

Hâmid'in, babası Musa Efendi ile gireceği sınavda başarılı olması halinde şükür içinde olması noktasında **“Ve yâd ediniz ki, Rabbiniz size bildirmişti: Eğer şükrederseniz elbette size arttırırım. Ve eğer nankörlük ederseniz şüphe yok ki, benim azabım elbette şiddetlidir.(s.62)”** ve **“Şükrederseniz nimetlerimi arttırırım. (İbrahim, 14/7) (s.89)”** ayetleriyle onu uyarması.

Hâmid'in, babası Şeyh Musa ile sohbetleri esnasında babasının kendisine zikrin önemini anlatırken **“Kalpler ancak zikrullah ile mutmain olur. (Ra'd, 13/28)(s.84)”** ayetini vurgulaması ve yine Şeyh Hâmid'in aşk makamı makam-ı Şemse gitmesi ve orada kendinden geçerken onun dilinden **“Şüphesiz Allah, müminlerden canlarını ve mallarını, kendilerine vereceği cennet karşılığında satın almıştır. (Tevbe: 9/111) (s. 169)”** ayetlerinin dökülmesi.

Romanın yedinci bölümünde sabır ve sabırsızlıkla ilgili olarak üç ayetin verildiği görülmektedir:

“Ey iman edenler! Sabredin. (Âl-i İmrân, 3/200). (s. 88) “

“And olsun ki biz sizi imtihan ederiz. Ta ki içinizden cihat edenleri ve sabredenleri bilelim.(Muhammed, 47/31). (s. 88) “

“Gerçekten insan çok hırslı ve sabırsız olarak yaratılmıştır. Kendisine bir kötülük dokunduğunda feryâd eder. Bir iyilik dokunduğunda da cimrileşir.(Mearic, 70/19-21) (s. 89) “

Bir mürşide bağlanmanın silsile yoluyla peygambere bağlanmak olduğunu **“Allah'ın resûlüne itaat eden, Allah'a itaat etmiş olur. (Nisa, 4/80) (s. 83)”** ayetiyle desteklemeye çalışmıştır.

Tevekkül ve Allah'a güvenmek ile ilgili olarak yine babasının Şeyh Hâmid'e **“Allah'tan geldik yine O'na döneceğiz. (Bakara, 2/156) (s. 92)”** ayetiyle uyarı ve hatırlatmada bulunması.

Derviş Hâmid'in Kayseri'de Ali Dağı'nda Rabbi zikir halindeyken kendinden geçip dağlara bakması ve onlara bu büyük emaneti niçin insana yüklettikleri konusunda adeta serzenişte bulunması ve **“Evet, biz o emaneti göklere, yere ve dağlara arz ettik. Onlar onu yüklenmeğe yanaşmadılar, ondan korktular da onu insan yükledi, o cidden çok zalim ve çok cahil bulunuyor .{Ahzab 33/72-73} (s. 102)”** ayetini söylemesi.

Derviş Hâmid'in Şadi-i Rûmi Hazretleriyle olan sohbeti ve bu sohbet sırasında edep ve edep türlerinden bahsederken önce Allah'a olması gereken edepten sonra da Peygambere karşı olması gereken edepten **“De ki: Allah'ı seviyorsanız, bana tabi olun. Allah da sizi sevsin günahlarınızı bağışlasın.(Âl-i İmrân, 3/31) (s. 125)”** ayetiyle; Şeyh Hâmid'in Halep yolculuğu sırasında iki adam tarafından dövülen bir dilenciye onların elinden kurtarması ve sonrasında o dilenciye kendisini niçin dövdüklerini sorması ve dilencinin sebebi söylediğinde **“Ey Âdemoğlu! Bunca kibir niyedir, bunca kibir kimedir? Yeryüzünde böbürlenerek yürüme, çünkü sen ne yeri delebilir ne de boyca dağlara ulaşabilirsin. (Lokman, 31/18). (s. 147)”** ayetinin dilenci tarafından söylenmesi; Sadrettin Erdebili'nin Derviş Hâmid'e kırk günlük halveti sonunda ona icazetini vermesi ve bu halvet olayını **“Ben insan ve cinleri ancak bana kulluk etsinler diye yarattım. (Zariyat, 51/56) (s. 173)”** ayetiyle desteklemesi; Hacı Bayram Veli olan sohbetleri esnasında nefsin kötülüğüyle ilgili olarak Şeyh Hâmid-i Veli'nin **“Nefs sürekli kötülüğü emreder. (Yusuf 12/53). (s. 205)”** ayetini hatırlatması; Şeyh Hâmid'in Hacı Bayram'la Erdebil'e gitmesi ve orada gördüğü bir rüyayı yorumlatması sırasında **“Peygamberlerin bir kısmını diğerlerinden üstün kıldı. (Bakara, 2/253; İsrâ, 17/21, 55) (s. 219)”** ayetini kullanması; insanların sadık değillerse bile sadıklarla olmaları gerektiği yolunda **“Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olun. (et-Tevbe, 9/119). (s. 310)”** ayetiyle uyarılması ve Örtülü Sultan'ın Molla Sinan'a başına ne gelirse Hakk'tan bilmesi gerektiği yolunda **“Sizin hayır diye bildiklerinizde şer, şer diye bildiklerinizde hayır vardır. (Bakara, 2/216).(s. 319)”** ayetiyle tavsiye ve öğütte bulunması.

AYETLER(Somuncu Baba Aşkın Sırrı- Mahmut Ulu)

“Allah katında her şey olup bitmiştir. (Ra'd, 13/39) (s.87)” ayeti “ Âlemde hiçbir nesne kaybolmaz. Ne ses, ne koku, ne can, ne beden. Muhakkak bir dalga onu bir sahile çıkarır. Aslı aslına döndürür. İnsanlar sebepler ve gerekçeler arar. Oysa yazı yazılmış, kalem kırılmıştır. Olan olmuştur.” sözlerine açıklama olmuştur.

Erdebil’de Şeyh Hâmid’in tekkede bir hayli zaman geçirdikten sonra halvete girmesi şeyhi tarafından “**Sen, bunda gaflette idin, biz senden perdeyi kaldırdık. Bugün artık sözün kesindir. (Kâf, 20-22) (s.105)**” ayetince izah edilmeye çalışılmıştır.

Hacı Bayram Veli’nin talebeleriyle astronominin inceliklerini konuşmaları, akşam tuttıkları rasat kayıtlarını yorumlamaları sırasında talebelerinden birinin “**Öyle taşlar vardır ki, Allah korkusundan yuvarlanırlar, içlerinden sular fişkirir. (Bakara, 2/74) (s. 135)**” ayetini eşyadaki bu halin Allah aşkıyla olduğunun deliline örnek vermesi.

Aksaray’a gelişi sonrasında Hacı Bayram’la Şeyh Hâmid’in Ulu Camî’ne sabah namazına gidişi ve orada tanıştığı Salih adlı bir gence İslam tarihinde yaşanan o meşhur Salâbe örneği anlatması ve o örnek çerçevesinde zenginliğin nasıl olması gerektiğini ve bu bağlamda zekatın farz kılındığını anlatan “**Onların mallarından da belirli bir miktarda sadaka al. Böylece onları temizlemiş ve nefislerini arındırmış olursun. Onlar için dua et. Senin duan onları huzura kavuşturur. (Tevbe, 9/102-104) (s. 208)**” ayeti ile Salâbe hakkında inen“**Onlardan bir kısmı: “Eğer, Allah bize mal bağışlarsa mutlaka zekat verir, ve mutlaka Salihlerden oluruz.” Diye söz verdiler. Fakat Allah, onlara mal bağışlayınca cimrilik ettiler, arka dönüp sözlerinden caydılar. Allah da kendisine verdikleri sözden cayarak yalan söyledikleri için, O’nun karşısına çıkacakları güne kadar kalplerini nifak olmak suretiyle onları cezalandırdı.(Tevbe, 9/75 ve 76) (s. 209)**” ayet.

HADİSLER (SIRR-I ESRAR-AHMET KUŞSAN)

Şeyh Hâmid-i Veli’nin annesi ve babasının Horasan’dan Kayseri’ye yolculuğu ve bu yolculuk sırasında babasının annesine yaklaşımı ve birbirlerine olan muhabbetleri anlatılırken durum üç hadisle desteklenmiştir:

“Hanımlarınızı üzmeyiniz. Onlar Allah-u Teala’nın size emanetidir. Onlara yumuşak olun iyilik edin.(s. 43)“

“Şayet bir insanın başka bir insana secde etmesini emredek olsaydım kadına, kocasına secde etmesini emrederdim. (s.44) “

“Hepiniz çobansınız ve hepimiz sürünüzden mes’ulsünüz. (s.44) “

Örtülü Sultan'ın, Molla Sinan'a Kayseri'nin Talas bölgesinde Rumların yaşadığını anlatması ancak buradaki insanlarla inançları dolayısıyla farklı gözle bakılmaması gerektiğini öğütledikten sonra **“Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım, kalbimi dinin üzerine sabit kıl. (s. 51)”** hadisiyle de meseleye açıklık getirmeye çalışır.

Şeyh Hâmid babasının rahlesinden Arapça, Tefsir ve Hadis dersleri almıştır. Bu eğitimin sonunda Şeyh Hâmid bir sınava girecektir. Bu sınavla ilgili olarak sabırlı olması gerektiği **“Sabır, aydınlıktır. (s. 89)”** hadisiyle desteklenir.

Şeyh Hâmid'in, babasıyla Akça Mağara'da halvete girişini ve buradaki sohbetlerini gördüğümüz bölümde babasının ona Allah'ın kullarına karşı çok merhametli olduğunu **“Merhametim gazabımı geçmiştir. (s. 104)”** kutsi hadisiyle izah etmesi.

“İlim Çin'de dahi olsa gidip alın. (s. 113)” hadisini Şeyh Hâmid'in bir gün Kırklar tepesinde kendisine gelen bir hal ile uykuya dalması ve uyku esnasında da rüyasında Beyâzıd-ı Bestâmi'yi görmesi ve onun kendisini çağırması üzerine Hâmid'in de rüyasını Şeyh Mahmut Efendi'ye anlatması onun da Şam'a gitmesi gerektiğini söylemesi üzerine görüyoruz.

Şeyh Hâmid Şam yolculuğuna çıkması ve Şam'da Şeyh Şadi'nin iki müridi tarafından karşılanması ve onların da şeylerinin kendisini beklediğini söylemeleri üzerine **“Müminin ferasetinden korkun zira o Allah'ın nuruyla bakar. (s. 116) “** hadisini aklına gelmesi ve Şeyh Şadi'nin de kendisinin Şam'a geleceğinin Hakk'ın izniyle bilindiğini düşünmesi.

Şeyh Hâmid'in Erdebil'de ebedi bir huzur duyarak halvete girmesi ve bu halveti de **“Ölmeden evvel ölünüz. (s. 171)”** hadisiyle ilintilendirmesi.

Molla Şucâ ile Müderris Numan arasında 'ilim' üzerine bir sohbet gerçekleşir ve Müderris Numan peygamberlerin varislerinin âlimler olduğunu ve âlimlerin ilmiyle amel etmesi gerektiğini söyler:

“Ümmetimin âlimleri benim varisimdir. (s. 196-347)”

Bu hadis üzerine de Molla Şucâ'nın, **“Ya Rabbi! Faydasız ilimden sana sığınırım. (s. 196)”** hadisi gereğince dervişlerin ilimle tahsili yaptığını ve öğrendikleriyle de amel ettiklerini söylemesi.

“Ölümü sıkça anın. (s. 205)” hadisini Hacı Bayram Veli ile Şeyh Hâmid-i Veli çevreyi dolaşırken kabristana da uğramaları üzerine hatırlatma mahiyetinde söyler.

Örtülü Sultan, Molla Sinan'a üstünlüğün ancak takva ile olabileceğini anlatır ve konuşma sonunda da **“Arap'ın Acem'e Acem'in Arap'a üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvadadır.(s. 219.)”** hadisiyle meseleyi vurgular.

“Benim ümmetimin âlimleri, Ben-i İsrail peygamberleri gibidir. (s.241)” hadisi keramet meselesi verilirken mucizelerin peygamberlere, kerametlerin de âlimlere verildiğini ifade etmek için kullanılmış bir hadistir.

İnsanın bir beşer olduğu, şaşırabileceği bunun neticesinde de günah işleyebileceği ancak bu günahkarlıkta ısrar yerine tövbe etmesi gerektiği noktasında **“Eğer siz, günah işlemeseydiniz, Allah sizi helak eder ve yerinize günah işleyip peşinden tövbe eden kullar yarattırdı. (s.252)”** hadisi devreye girmektedir.

Bursa Ulu Cami'nin açılışından sonra onun elini öpen Yıldırım Han'ın Şeyh Hâmid'e bir isteklerinin olup olmamasını sorması üzerine Şeyh Hâmid'in **“Allah ,kendi rahmetinin gölgesinden başka bir gölgenin bulunmadığı kıyamet gününde, şu yedi kişiyi rahmetinin gölgesi altına alır:**

- Allah'a ibadetle yetişen gençleri
- Kalbi mescidlere bağlı olanları
- Allah için birbirini sevenleri
- Yalnızken Allah'ı hem kalple hem de dille zikredenleri
- Bir kadının günaha çağırın davetini Allah için reddedenleri
- Gizli sadaka verenleri
- Adaletten ayrılmayan idarecileri (s.265)”

Müslümanlar için mukaddes üç mescidin olduğu **“Müslümanlar için mukaddes sayılan üç mescid vardır. Mescid-i Haram: Mekke; Mescid-i Nebevi: Medine; Mescid-i Aksa: Kudüs (s.271)”** hadisiyle belirtilmiş bu hadis kitapta Şeyh Hâmid'in Fatıha tefsiri münasebetiyle ilişkilendirilmiştir:

“ O gün, Cami-i Kebir'in açıldığı gün, cümle ulema, evliya, müminler davetliydi ya caminin açılışına ancak davetlilerle birlikte caminin açılışına teşrif eden ruhanilerde vardı. Hatta rivayet edilir ki, Resul-ü Ekrem de açılışa ashabı ile manevi olarak teşrif etmişlerdi. İşte o gün, kutupluk makamındaki Şeyh Hâmid'in yapmış olduğu tefsir, herkesin kendi makamına, kendi anlayışına göredir. Üç kadarı Cami-i Kebir'e gelen ehl-i dünya içindi üçten sonrası da gelen o ruhaniler içindi.”(s.271)

“Kıyamet kopacağını da bilsen elindeki fidanı dik. (s.286)”

Söz konusu hadis, Şeyh Hâmid'in Bursa'dan Aksaray'a gelmek için yola çıkmadan önce Molla Fenari, Emir Sultan gibi büyüklerle yaptığı ayrılık sohbeti sırasında Şeyh Hâmid'in orada bulunan bir çınar ağacının dalından kesip onlarla beraber buldukları yere çınar fidanını dikmeleriyle ilişkilidir. Ümmetin âlimlerinin dostlukları, İslam'ın mümtaz kanatları altında bir ağacın gölgesinde ayan olmaktadır. Tabii ki o çınar Devlet-i Âliye ekilmiş bir çınardır ve tüm tebaada da aynı ruh olursa o çınar yaşayacaktır.

Şeyh Hâmid Hicaz yolculuğuna çıkınca yanındaki Bedrettin'e **“Ameller niyetlere göredir. Herkes niyetine göre amelinden faydalanır. Öyle ise kimin hicreti Allah ve peygamber için olursa, Allah ve peygamber için hicret etmiş olur. Ve o hicretten faydalanır. Kimin hicreti faydalanacağı dünyevi bir şey yahut evleneceği bir kadın için olursa hicreti o şeylere olur. (s.292)”** hadisini hatırlatır ve kendi Hac yolculuklarının da Allah ve Resûlü için olduğunu söyler.

“Benim mescidimde kılınan namaz başka bir mescide kılınan bin namaza bedeldir. Mescid-i Haramda kılınan namazda başka bir yerde kılınan yüz bin namaza bedeldir.(s.307)”

Mekke'de yaptıkları ibadetin de bu hadis hükmünce yapıldığı belirtilir.

Hacı Bayram ve Şeyh Hâmid'in zikir çekerek Arafat Dağı'na gitmeleri ve orada Şeyh Hâmid'in Hacı Bayram'a **“Kulların cehennem azabından kurtulup bağışlanmaları en çok arafe günü olur. (s. 308)”** hadisini söylemesi ve Hacı Bayram'ın da :

- İnşallah biz de bağışlanarlardan oluruz Sultanım, diye söylemesi.

Mekke'den Medine'ye geçişleri, peygamberin türbesini ziyaretleri sırasında sohbette Hacı Bayram'a şu iki ayet söylenir:

“İrtihalimden sonra beni ziyaret eden sağlığında ziyaret etmiş gibidir. (s. 312)”

“Vaziyeti müsait olup da beni ziyarete gelmeyen, bana eziyet etmiş olur. (s. 312)”

Şeyh Hâmid'in, oğlu Halil'i nikahlamak istemesi ve onunla bu meseleyi konuşurken kadınlarla ilgili bir hadisi nakletmesi:

“Benden sonra gelecek erkekler için kadınlardan daha zararlı bir fitne bırakmış değilim. (s. 322)

Molla Şücâ'nın icazetini alması ve ona zikrin önemi üzerine bir hadisle hatırlatmada bulunulması:

“Allah’ı zikreden ile zikretmeyen kimse, diri ile ölü gibidir. (s.337)”

Hacı Bayram’la mezarlık dolaşması ve bunun **“Ölmeden evvel ölünüz. (s.337)”** hadisi gereği yapıldığının açıklanması.

“ Vallahi iman etmiş olmaz, vallahi iman etmiş olmaz, vallahi iman etmiş olmaz!” vallahi iman etmiş olmaz dediğiniz kimdir ey Allah’ın Rasûlü? O da cevaben buyurdular ki: **“ şerrinden komşunun emin olmadığı kimse.” (s.342)”**

“İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız.” (s.342)”

“Ruhlar düzenli ordular gibidirler. Ruhlar aleminde tanışıp anlaşılanlar, dünyada da anlaşılan kişilerdir. Buna karşılık ruhlar aleminde anlaşamayanlar, dünyada da birbirleri ile anlaşamazlar. (s.324)

“Kişi sevdiği ile beraberdir. (s.343)

“Allah’ı Teala refiktir. Rıfkı sever, kullarına kolaylık diler, güçlerini aşan şeyleri onlara yüklemeyiz. Katılıkla yapılan vermediği muvaffakiyet ve sevabı, rıfk ile yapılan işlere verir.(s. 343) “

“Ben kalpleri kırılmışların ve kabirleri yok olmuşların yanındayım. (s.343)”

Hadisleri insanların birbirlerinin kırmamaları, birbirlerine kin beslememeleri, birbirlerini sevmeleri, yumuşak huylu olmaları gerektiği noktasında romanda verilmiştir.

Oruç bahsi üzerine yapılan bir sohbette **“Ademoğlunun her amelinin sevabı on mislinden yedi yüz misline kadar kat kat olur. Ancak Allah-u Teala; “sadece oruç bundan müstesnadır. Çünkü oruç benim içindir ve onun mükafatını ben vereceğim. Zira oruç tutan kulum, shevi arzuları ile yemek yemeği benim için terk ediyor. (s.351)”** hadisi verilmiştir.

Hacı Bayram’la bir sohbetlerinde Şeyh Hâmid:

- Bayram'ım yolcu ve garip olan, bir yere yabancı olan kimse, gittiği yere yerleşmez, işleri varsa bitirir ve hemen göç eder ya, işte mümin de böyle olmalıdır, bu fani dünyadan göç edeceğini bilmelidir, der ve:

“Dünyada bir garip, bir yabancı ya da bir yolcu gibi ol, nefsin ehl-i kabirden kabul et. (s. 358)” hadisini hatırlatır.

Örtülü Sultan, Molla Sinan'la ‘Şerh-i Hadis-i Erbain’ kitabı üzerine sohbet ederken ahir zamanda ilmin ortadan kalkacağını söyleyerek bunu da **“Allah, ilmi kullarının arasından çekip çıkarmak suretiyle değil, ilmiyle amel alimleri olmak suretiyle kaldıracaktır. Nihayet alim kalmayınca, halk birtakım cahil alimleri kendilerine lider edinecekler. Bunlara birtakım sualler soracaklar, onlar da ilimleri olmadığı halde fetva verecekler. Böylece hem kendileri sapkınlığa düşecek hem de halkı düşürecekler. (s. 368)”** hadisiyle delillendirir.

Şeyh Hâmid, Hacı Bayram'a nefsimizin arzu ve istekleri doğrultusunda değil de Rabbimizin muradı doğrultusunda hareket etmemiz gerektiğini **“Her kim Allah için sever, Allah için buğz eder, Allah için verir ve Allah için vermekten uzak durursa imanı kemale ermiş olur. (s.370)”** hadisiyle söyler.

Şeyh Hâmid'in Hacı Bayram'a tac ve hırka giydirir ve tac ile hırkanın tasavvuf kültüründe neyi ifade ettiğini açıklamak için bir hadis kullanır:

“Tac, Allah tarafından indirilmiştir. (s.372)”

“Allah'ın kuluna en yakın olduğu vakit, gecenin son çeyreğinin içindeki vakittir. Gücün yetiyorsa sen de bu vakitte Allah'ı zikredenlerden ol. (s.378)” hadisi romanın belki de en ilginç kurgusal bölümü diyebileceğimiz Şeyh Hâmid'in Hızır'la halvethanedeki sohbeti münasebetiyle kullanılmıştır.

Yine Hızır'la olan sohbette **“Kim Allah'a kavuşmayı arzu ederse, Allah da ona kavuşmayı arzu eder. Kim Allah'a kavuşmayı arzu etmezse Allah da ona kavuşmayı arzu etmez. (s.378)”** hadisi gereğince ömrümüzü Allah'a kavuşmayı arzu ederek geçirmemiz gerektiği anlatılır.

Şeyh Hâmid müritlerine Allah'a hüsn-ü zan beslerlerse Rabbimizin bizi affedeceğini:

“Sizden her biriniz, Allah-u Teala'ya hüsn-ü zan besleyerek ölmeye çalışsın. (s.380)

“

“(KUTSİ HADİS)Ben kulumun zannı üzereyim. Beni andığı zaman, muhakkak onunla beraberim. Eğer beni yalnızken anarsa ben de onu yalnız anarım. Eğer beni bir topluluk içinde anarsa Ben de onu topluluktan daha hayırlı bir topluluk da anarım. (s. 381)” hadisleriyle bildirir.

Şeyh Hâmid romanın son bölümlerinde ölüm döşeğindedir ve evlatlarını çağırarak **“Bir insan ölünce şu üç kişi hariç, herkesin ameli kesilir. Bu üç kişi, kendinden sonra sadaka-i cariyeye, istifade edilen bir ilim ve kendine dua edecek Salih bir evlat bırakan kimselerdir. (s. 387)”** hadisini okur ve kendisinin bu hadisi hayatına nasıl tatbik ettiğini anlatır.

Aynı bölümde Yusuf Hakiki’yi yanına çağırarak ona Kur’an okumanın önemini anlatan **“Kıyamet günü, Kur’an ile haşır neşir olan kimseye, dünyada iken tertil ile okunduğun gibi oku ve yüksel denilir. (s. 390)”** hadisi söyler ve

- Oku Yusuf’um oku! Yüksek medreselerde tahsil gör. Hem fenni ilimleri, hem dini ilimleri hem de batın ilmini öğren. Kur’an’ı iyi anla ve en önemlisi iyi bir kul ol!

HADİSLER(Somuncu Baba Aşkın Sırrı – Mahmut ULU)

“Ahir zamanda müminin gördüğü rüya peygamberliğin cüz’üdür. (s.43)”

“Gece namazına sarılın. Çünkü o, sizden önceki Salihlerin alışkanlığıdır. (s.47) “

“Hased, ateşin odunu yediği gibi hasetçiyi de yer bitirir. (s. 109)”

“İki günü birbirine denk olan aldanmıştır. (s.125) “

“Saliha bir eş, dünya nimetinin süsüdür. (s. 200)”

“Dünya sevgisi ve mala düşkünlük insanı helak eder. (s. 207)”

SONUÇ

Kurgusal tarzda iki biyografi romanı olan Sırr-ı Esrar ve Aşkın Sırrı Somuncu Baba romanlarında ayet ve hadislerin kullanılması roman kahramanı olan Somuncu Baba’nın gerçek hayattaki yaşam öyküsü de düşünüldüğünde yerindedir.

Yine bu iki romandaki ayet ve hadis sayı farklılığı, romanların birinde temel amacın öğreticiliğin ön plana çıkarılması diğerin de ise sanatsal söyleyişin ön plana çıkarılması olarak değerlendirilebilir.

Ancak romanların bundan sonraki baskılarında romanda kullanılan ayetlerin, ayet adı ve numaraları ile hadislerin râvîlerinin daha belirgin olarak parantez içerisinde yazılmasının da yerinde olabileceği düşünülmektedir.

SIRR-I ESRAR SOMUNCU BABA(AHMET KUŞSAN)

Tablo1

HADİSLER

Hanımlarınızı üzmeyiniz. Onlar Allah-u Teala'nın size emanetidir. Onlara yumuşak olun iyilik edin.(s. 43)

Şayet bir insanın başka bir insana secde etmesini emrecek olsaydım kadına, kocasına secde etmesini emrederdim. (s.44)

Hepiniz çobansınız ve hepiniz sürünüzden mes'ulsünüz. (s.44)

Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım, kalbimi dinin üzerine sabit kıl. (s. 51)

Sabır, aydınlıktır. (s. 89)

(KUTSİ HADİS) Merhametim gazabımı geçmiştir. (s. 104)

İlim Çin'de dahi olsa gidip alın. (s. 113)

Müminin ferasetinden korkun zira o Allah'ın nuruyla bakar. (s. 116)

Ölmeden evvel ölünüz. (s. 171)

Ümmetimin alimleri benim varisimdir. (s. 196-347)

Ya Rabbi! Faydasız ilimden sana sığınırım. (s. 196)

Ölümü sıkça anın. (s. 205)

Arap'ın Acem'e Acem'in Arap'a üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvadır. (s. 219)

Benim ümmetimin alimleri, Ben-i İsrail peygamberleri gibidir. (s.241)

Eğer siz, günah işlemeseydiniz, Allah sizi helak eder, ve yerinize, günah işleyip, peşinden tövbe eden kullar yaratırdı.

Allah kendi rahmetinin gölgesinden başka bir gölgenin bulunmadığı kıyamet gününde, şu yedi kişiyi rahmetinin gölgesi altına alır.

- Allah'a ibadetle yetişen gençleri

- Kalbi mescidlere bağlı olanları
- Allah için birbirini sevenleri
- Yalnızken Allah'ı hem kalple hem de dille zikredenleri
- Bir kadının günaha çağıran davetini Allah için reddedenleri
- Gizli sadaka verenleri
- Adaletten ayrılmayan idarecileri

(s. 265)

Müslümanlar için mukaddes sayılan üç mescid vardır. Mescid-i Haram: Mekke; Mescid-i Nebevi: Medine; Mescid-i Aksa: Kudüs

(Şam, Emevi Camii; Bursa Cami-i Kebir) (s. 271)

Kıyamet kopacağına da bilsen elindeki fidanı dik. (s.286)

Ameller niyetlere göredir. Herkes niyetine göre amelinden faydalanır. Öyle ise kimin hicreti Allah ve peygamber için olursa, Allah ve peygamber için hicret etmiş olur. Ve o hicretten faydalanır. Kimin hicreti faydalanacağı dünyevi bir şey yahut evleneceği bir kadın için olursa hicreti o şeylere olur. (s.292)

Benim mescidimde kılınan namaz başka bir mescide kılınan bin namaza bedeldir. Mescid-i Haram'da kılınan namazda başka bir yerde kılınan yüz bin namaza bedeldir. (s. 307)

Kulların cehennem azabından kurtulup bağışlanmaları en çok arefe günü olur. (s. 308)

İrtihalimden sonra beni ziyaret eden sağlığında ziyaret etmiş gibidir. (s. 312)

Vaziyeti müsait olup da beni ziyarete gelmeyen, bana eziyet etmiş olur. (s. 312)

Benden sonra gelecek erkekler için kadınlardan daha zararlı bir fitne bırakmış değilim. (s. 322)

Allah'ı zikreden ile zikretmeyen kimse, diri ile ölü gibidir. (s.333)

Ölmeden evvel ölünüz. (s.337)

“ Vallahi iman etmiş olmaz, vallahi iman etmiş olmaz, vallahi iman etmiş olmaz!” vallahi iman etmiş olmaz dediğiniz kimdir ey Allah'ın Rasûlü? O da cevaben buyurdular ki: “ şerrinden komşunun emin olmadığı kimse.” (s.342)

İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız.” (s.342)

. Ruhlar düzenli ordular gibidirler. Ruhlar aleminde tanışıp anlaşılanlar, dünyada da anlaşılan kişilerdir. Buna karşılık ruhlar aleminde anlaşamayanlar, dünyada da birbirleri ile anlaşamazlar. (s.324)

Kişi sevdiği ile beraberdir. (s.343)

Allah'ı Teala refiktir. Rıfkı sever, kullarına kolaylık diler, güçlerini aşan şeyleri onlara yüklemeyiz. Katılıkla yapılan vermediği muvaffakiyet ve sevabı, rıfk ile yapılan işlere verir. (s. 343)

Ben kalpleri kırılmışların ve kabirleri yok olmuşların yanındayım. (s.343)

Ademoğlunun her amelinin sevabı on mislinden yedi yüz misline kadar kat kat olur. Ancak Allah-u Teala; "sadece oruç bundan müstesnadır. Çünkü oruç benim içindir ve onun mükafatını ben vereceğim. Zira oruç tutan kulum, şehvi arzuları ile yemek yemeği benim için terk ediyor. (s.351)

Dünyada bir garip, bir yabancı ya da bir yolcu gibi ol, nefsini ehl-i kabirden kabul et. (s. 358)

Allah, ilmi kullarının arasından çekip çıkarmak suretiyle değil, ilmiyle amil alimleri olmak suretiyle kaldıracaktır. Nihayet alim kalmayınca, halk birtakım cahil alimleri kendilerine lider edinecekler. Bunlara birtakım sualler soracaklar, onlar da ilimleri olmadığı halde fetva verecekler. Böylece hem kendileri sapkınlığa düşecek hem de halkı düşürecekler. (s. 368)

Her kim Allah için sever, Allah için buğz eder, Allah için verir ve Allah için vermekten uzak durursa imanı kemale ermiş olur. (s.370)

Taç, Allah tarafından indirilmiştir. (s.372)

. Allah'ın kuluna en yakın olduğu vakit, gecenin son çeyreğinin içindeki vakittir. Gücün yetiyorsa sen de bu vakitte Allah'ı zikredenlerden ol. (s.378)

Kim Allah'a kavuşmayı arzu ederse, Allah da ona kavuşmayı arzu eder. Kim Allah'a kavuşmayı arzu etmezse Allah da ona kavuşmayı arzu etmez. (s.378)

Sizden her biriniz, Allah-u Teala'ya hüsn-ü zan besleyerek ölmeye çalışsın. (s.380)

(KUTSİ HADİS)ben kulumun zannı üzereyim. Beni andığı zaman, muhakkak onunla beraberim. Eğer beni yalnızken anarsa ben de onu yalnız anarım. Eğer beni bir topluluk içinde anarsa Ben de onu topluluktan daha hayırlı bir topluluk da anarım. (s. 381)

Bir insan ölünce şu üç kişi hariç, herkesin ameli kesilir. Bu üç kişi, kendinden sonra sadaka-i cariye, istifade edilen bir ilim ve kendine dua edecek Salih bir evlat bırakan kimselerdir. (s. 387)

Kıyamet günü, Kur'an ile haşır neşir olan kimseye, dünyada iken tertil ile okunduğun gibi oku ve yüksel denilir. (s. 390)

AYETLER

Senin dini sana, benim dinim bana. (Kâfûrun , 109/6) s.51

Ve yâd ediniz ki, Rabbiniz size bildirmişti: Eğer şükrederseniz elbette size arttırırım. Ve eğer nankörlük ederseniz şüphe yok ki, benim azabım elbette şiddetlidir. (İbrahim, 14/7) s. 62

Allah'ın resulüne itaat eden, Allah'a itaat etmiş olur.(Nisa, 4/80) s. 83

Kalpler ancak zikrullah ile mutmain olur. (Ra'd, 13/28) s. 84

Ey iman edenler! Sabredin.(Âl-i İmrân, 3/200).s. 88

And olsun ki biz sizi imtihan ederiz. Ta ki içinizden cihat edenleri ve sabredenleri bilelim. (Muhammed, 47/31).s. 88

Gerçekten insan çok hırslı ve sabırsız olarak yaratılmıştır. Kendisine bir kötülük dokunduğunda feryad eder. Bir iyilik dokunduğunda da cimrileşir.(Mearic, 70/19-21) s. 89

Şükrederseniz nimetlerimi arttırırım.(İbrahim, 14/7) s. 89

Allah'tan geldik yine O'na döneceğiz.(Bakara, 2/156) s. 92

Evet, biz o emaneti göklere, yere ve dağlara arz ettik. Onlar onu yüklenmeğe yanaşmadılar, ondan korktular da onu insan yükledi, o cidden çok zalim ve çok cahil bulunuyor. {Ahzab 33/72-73} s. 102

De ki: Allah'ı seviyorsanız, bana tabi olun. Allah da sizi sevsin günahlarınızı bağışlasın.(Al-i İmran, 3/31) s. 125

Ey Âdemoğlu! Bunca kibir niyedir, bunca kibir kimedir? Yeryüzünde böbürlenerek yürüme, çünkü sen ne yeri delebilir ne de boyca dağlara ulaşabilirsin.(Lokman, 31/18).s. 147

Şüphesiz Allah, müminlerden canlarını ve mallarını, kendilerine vereceği cennet karşılığında satın almıştır. (Tevbe: 9/111) s. 169

Ben insan ve cinleri ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.(Zariyat, 51/56) s. 173

Nefs sürekli kötülüğü emreder.(Yusuf 12/53).s. 205

Peygamberlerin bir kısmını diğerlerinden üstün kıldı.(Bakara, 2/253; İsra, 17/21, 55) s. 219

Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olun.(et-Tevbe, 9/119).s. 310

Sizin hayır diye bildiklerinizde şer, şer diye bildiklerinizde hayır vardır.(Bakara, 2/216).s. 319

AŞKIN SIRRI SOMUNCU BABA (MAHMUT ULU)
Tablo

HADİSLER**AYETLER**

Ahir zamanda müminin gördüğü rüya peygamberliğin cüz'üdür.(s.43)

Allah, müminlerin canlarını ve mallarını cennet karşılığında satın almıştır. (Tevbe: 9/111)s.83

Gece namazına sarılın. Çünkü o, sizden önceki Salihlerin alışkanlığıdır.(s.47)

Allah katında her şey olup bitmiştir. (Rad, 13/39) s.87

Hased, ateşin odunu yediği gibi hasetçiyi de yer bitirir.(s. 109)

Sen, bunda gaflette idin, biz senden perdeyi kaldırdık. Bugün artık sözün kesindir.

(Kaf, 20-22) s.105

İki günü birbirine denk olan aldanmıştır. (s.125)

Kalpler ancak Allah'ı anmakla mutmain olur.(Ra'd,13/28) s. 115

Saliha bir eş, dünya nimetinin süsüdür.(s. 200)

Öyle taşlar vardır ki, Allah korkusundan yuvarlanırlar, içlerinden sular fişkirir. (Bakara, 2/74)s. 135

Dünya sevgisi ve mala düşkünlük insanı helak eder.(s. 207)

Onların mallarından da belirli bir miktarda sadaka al. Böylece onları temizlemiş ve nefislerini arındırmış olursun. Onlar için dua et. Senin duan onları huzura kavuşturur. (Tevbe, 9/102-104) s. 208

Onlardan bir kısmı: "Eğer, Allah bize mal bağışlarsa mutlaka zekat verir, ve mutlaka Salihlerden oluruz." Diye söz verdiler. Fakat Allah, onlara mal bağışlayınca cimrilik

ettiler, arka dönüp sözlerinden caydılar. Allah da kendisine verdikleri sözden cayarak yalan söyledikleri için, O'nun karşısına çıkacakları güne kadar kalplerini nifak olmak suretiyle onları cezalandırdı. (Tevbe, 9/75 ve 76) s. 209

KAYNAKÇA

1. Eraydın, Selçuk, Tasavvuf ve Tarikatlar, İfav Yay., İst., 2012
2. Kara, Mustafa, Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi, Dergah Yay., İst., 2013
3. Kuşsan, Ahmet, Sırr-I Esrar Somuncu Baba, Uğur Yay., Konya, 2015
4. Ulu, Mahmut, Aşkın Sırrı Somuncu Baba, Karatay Yay., Konya 2013
5. Uludağ, Süleyman, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Kabalıcı Yay., İst., 2011
6. Yılmaz, H. Kamil, Tasavvuf ve Tarikatlar, Ensar Yay., İst., 2013
7. Develioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara, 2008